

УДК 351.85(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2023-3.11>

Нінель КАЩЕНКО

аспірантка кафедри управління та адміністрування, Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти»

ninelvolodumirivna@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9178-205X

СХОДИНКИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКА-ЛІДЕРА ЗАДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Анотація. *Мета статті полягає в дослідженні позитивних зрушень та змін у механізмах реалізації культурної дипломатії країни: поширення мови та сприяння її вивченню за кордоном; пропаганда різноманітних досягнень країни; культурне розмаїття цінностей європейського суспільства за допомогою культурної дипломатії князівської діаспори за часів Київської Русі; збереження та примноження культурних надбань України, багатогранність внеску інших культур та цивілізацій. **Методологія** дослідження ґрунтується на поєднанні філософського: системності, діалектичної суперечності, єдності якості та кількості, діалектичного заперечення, розвитку, причинності. Культурна дипломатія як інструмент публічного управління сприяє широким можливостям інтеграції на користь сучасної України. Коли говорять, що культура дуже важлива для міжнародної політики, деякі люди думають, що управління культурної дипломатії займається подарунками для посольства або організовують концерти на честь високопоставлених осіб. Потрібен час, аби люди зрозуміли, що це є елементом дипломатичної діяльності, що через культуру можна набагато легше увійти в кожну країну і знайти підтримку на суспільному рівні. Коли молоді дипломати проходять стажування в різних департаментах, вони повинні добре знати не тільки політичні аспекти, а й культуру держави. **Наукова новизна** полягає в тому, що, використовуючи метод аналізу наукової літератури та результати емпіричного дослідження, здійснено аналіз впливу культурної дипломатії на національну безпеку країни, що стало вишуканим початком комплексу цілеспрямованих дій, спрямованих на здійснення обміну ідеями, інформацією, цінностями, традиціями, віруваннями та іншими аспектами культури, з метою сприяння міжкультурному взаєморозумінню. **Висновки.** Не можна уявити, як, ідучи на місію до якоїсь країни, попередньо не дізнатися історію цієї країни, її культуру, традиції, звичаї, літературу та музику. Адже дипломат мусить зустрічатися і розмовляти з різними людьми не тільки про політику й економіку, а й вільно переходити з політичних питань на культурні та мистецькі аспекти. Україна стала ареною зіткнень інтересів глобальних світових гравців. Проте у часи війни для нашої країни відкриваються можливості подолати шлях від трагічного минулого до омріяного майбутнього.*

Ключові слова: культурна дипломатія, національна безпека, сучасний керівник-лідер, публічне управління.

Ninel KASHCHENKO

Graduate Student of the Department of Management and Administration, Vinnytsia Academy of Continuing Education

ninelvolodumirivna@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9178-205X

THE STEPS OF CULTURAL DIPLOMACY FOR THE TRAINING OF A MANAGER-LEADER FOR NATIONAL SECURITY OF UKRAINE

Abstracts. *The purpose of the article is to study the positive shifts and changes in the mechanisms of implementing the country's cultural diplomacy: spreading the language and promoting its study abroad; promotion of various achievements of the country; the cultural diversity of the values of European society with the help of the cultural diplomacy of the princely diaspora during the time of Kyivan Rus; preserving and increasing the cultural heritage of Ukraine, the multifaceted contribution of other cultures and civilizations. **The research methodology** is based on a combination of philosophical: systematicity, dialectical contradiction, unity of quality and quantity, dialectical negation, development, causality. Cultural diplomacy as a tool of public administration contributes to the broad possibilities of integration for the benefit of modern Ukraine. When it is said that culture is very important to international politics, some people think that the Department of Cultural Diplomacy is dealing with gifts for embassies or organizing concerts in honor of dignitaries. It takes time for people to understand that this is an element of diplomatic activity, that through culture it is much easier to enter each country and find support at the social level. When young diplomats undergo internships in various departments, they must know well not only about political aspects, but also about the culture of the state. **The scientific novelty is that,** using the method of scientific literature analysis and the results of empirical research, an analysis of the influence of cultural*

diplomacy on the national security of the country was carried out, the exchange of ideas, information, values, traditions, beliefs and other aspects of culture, with the aim of promoting intercultural understanding. Conclusions. After all, it is impossible to imagine how, going on a mission to a country, one would not first learn about the history of that country, its culture, traditions, customs, literature and music. After all, a diplomat must meet and talk with different people not only about politics and economics, but also freely move from political issues to cultural and artistic aspects. Ukraine has become an arena of conflicts of interests of global world players. However, in times of war, opportunities open up for our country to overcome the path from the tragic past to the dream future.

Key words: cultural diplomacy, national security, modern manager-leader, public administration.

Постановка проблеми. Нині перед українськими культурними лідерами-дипломатами стоять неабиякі виклики: війна на Сході України, економічна криза, брак фінансування культурного сектору, відсутність сталої, скоординованої державної політики з просування української культури за кордоном, жорстка інформаційна агресія Росії проти України, відносно низький рівень зацікавленості українським культурним експортом.

Світ вступив у період глобальних трансформацій, основні ризики якого – лідерство, націоналізм та популізм, взаємна недовіра, набачена нерівність у розподілі суспільних благ і переваги сили над правом. Одним із сучасних проявів цивілізації Української держави на міжнародному політичному просторі виступає культурна дипломатія. Адже вона володіє неабияким спектром можливостей впливати на питання національної безпеки, формування міжнародного іміджу, стимулювання розвитку культури та економіки, зміцнення національної ідентичності та просування системи демократичних цінностей.

Нині війна в Україні має неабиякі руйнівні наслідки для прав мільйонів людей, створює пряму загрозу життю цивільного населення, знищує інфраструктуру, призводить до гострої нестачі продовольства й потенційно спричиняє масове переміщення населення. Економічні та соціальні права вже зазнали негативного впливу. Зростання ціни на основні харчові продукти й товари, медичні засоби – все це впливає на право охорони здоров'я людей.

Подальший збройний конфлікт у самому центрі Європи за участю ядерної держави та з потенційним залученням інших країн може зруйнувати всю систему геополітичних стримувань та противаги з непередбачуваними наслідками для прав людини у світі. Тому в надзвичайний час нашій країні потрібен Лідер. Командир – лідер та наставник для людей, від його злагоджених дій залежить успіх кожного

підлеглого та ефективність виконання поставленого завдання.

Аналіз останніх досліджень. Питання культурної дипломатії в Україні є малодослідженим. Серед вітчизняних науковців є праці О. Розумної, Д. Кулеби, Т. Пересунька, С. Корсунського, А. Зленка, В. Хандогія. Роботи Є. Макаренка, О. Кучмія, К. Балабанова розглядали культурну дипломатію в контексті публічного управління. Серед закордонних авторів, які займаються проблемами публічної дипломатії, варто зазначити Дж. Ная, Х. Тача, Є. Хейвуда, Г. Сонді.

У вітчизняній політологічній літературі бракує наукових праць, які б висвітлювали ціннісний, інституційний вимір культурної дипломатії. Важливим також є вивчення умов та чинників, які є визначальними для розвитку культурної дипломатії, зокрема, роль державних інституцій, громадських організацій, інтегрованості національної культури у міжнародний культурний простір.

Для написання статті стали особливо **важливими кілька завдань:** підготовка сучасного керівника-лідера до проблем культурної дипломатії; стилі керівництва лідера; стадії розвитку командної роботи дипломата; представлення України на різних міжнародних конкурсах та створення позитивного іміджу країни; підтримка національної безпеки України.

Виклад основного матеріалу. Дипломатія походить з грецької мови «складений удвоє». Так у Стародавній Греції називали здвоєнні дощечки, на воскових поверхнях яких писали грамоти, щоб не пошкодити текст; засіб здійснення зовнішньої політики, внутрішнього регулювання держави як сукупність невоєнних практичних заходів, прийомів та методів; офіційна діяльність глав держав і урядів, міністрів закордонних справ, відомств іноземних справ, дипломатичних представництв за кордоном зі здійснення цілей зовнішньої політики та інтересів держави; мистецтво ведення переговорів для врегулювання конфліктів, пошуків компромісів та взаємоприйнятних рішень.

Культурна дипломатія – вид публічної дипломатії та інструмент «м'якої сили», який можна визначити як «обмін ідеями, інформацією, творами мистецтва та іншими компонентами культури між державами й народами з метою зміцнення взаєморозуміння». Метою культурної дипломатії є розуміння іноземцями ідеалів та інституцій іншої нації, підтримка економічної та політичної співпраці. По суті «культурна дипломатія розкриває душу нації», що своєю чергою, створює вплив. Незважаючи на те, що культурна дипломатія часто ігнорується, вона може відігравати важливу роль у досягненні національної безпеки [5, с. 323].

Дипломат – «мирний розвідник», що використовує всі можливості для пошуку корисної інформації для зростання іміджу своєї країни. Важливою проблемою сьогодні є підготовка відповідних керівних кадрів, дипломатів, управлінців, здатних до реалізації та впровадження культурної дипломатії на всіх рівнях зовнішньої та внутрішньої політики України. Особистість керівника, зокрема, його управлінська культура, є важливим чинником впливу на культуру. Управлінська культура керівника визначається як сукупність управлінської компетентності й професіоналізму та особистісних якостей. Саме особистісні соціально-психологічні якості, такі як знання, уміння і навички ефективного спілкування, емпатія, рівень домагань, самоконтроль, врівноваженість, є важливими у визначенні рівня управлінської культури лідера-дипломата.

Лідер – це людина, яка здатна повести за собою інших. Успіх підприємства багато в чому залежить від тих, хто стоїть на чолі, і тих, хто керує роботою на місцях. Керівна посада передбачає лідерство. Про яскравих, активних людей зі своєю чіткою позицією часто говорять, що він лідер. Природжених лідерів мало. Тих, хто був вождем і душею компанії з дитинства – одиниці. Іншим доводиться трудитися, цілеспрямовано працювати над собою, щоб набути і відточити певні лідерські якості. Лідером не завжди буває той, у кого видатні природні здібності і надвисоке IQ.

Лідер – це людина, яка володіє хорошою інтуїцією, комунікабельністю і проникливістю. Є низка якостей, які приписують людині-лідеру: впевненість у собі, витривалість, завзятість, відповідальність, допитливість, товариськість,

цілеспрямованість і багато інших. Але ці всі якості з'являються в процесі роботи над собою. Отже, лідером може стати людина, яка постійно навчається та дуже цього бажає.

Риси та якості особистості керівника дають йому змогу швидко й майже безпомилково знаходити оптимальні варіанти управлінських рішень, заради подолання яких приймаються і послідовно реалізуються. Інтуїція стає особливо важливою й доречною, оскільки для подібних ситуацій характерними є дефіцит часу на прийняття раціонального рішення, істотна інформаційна невизначеність та підвищений ризик вибору нераціональних та хибних рішень.

Стиль керівництва – сукупність засобів впливу керівника на підлеглих, яка зумовлена специфікою завдань, поставлених перед підприємством, взаєминами керівника з підлеглими, обсягом його посадових повноважень, особовими якостями всіх членів колективу.

За «шкалою влади» стилі керівництва підрозділяються на кілька видів, наприклад, на: авторитарний, або директивний, демократичний, або колегіальний, та ліберальний, або поблажливий.

Авторитарний стиль ґрунтується на безпосередньому підкоренні окремої людини або колективу владній особистості, наказує, розпоряджається, командує, тримає дистанцію, не товариський, боїться кваліфікованих працівників, прихильник формальної твердої дисципліни, вважає покарання основним методом стимулювання.

Демократичний стиль – це поведінка керівника, який намагається не нав'язувати свою волю підлеглим, а створює клімат у колективі, де працівники мотивують себе самі до праці через потреби вищого рівня. Однією з найважливіших особистісних рис якостей демократичного керівника з позицій професійної управлінської культури є його адаптивність, здатність і схильність до постійного навчання, особистісного та професійного самовдосконалення.

Ліберальний – поблажливий стиль керівництва, який чекає вказівок від керівництва чи рішень високопоставлених органів, просить, знімає з себе усю відповідальність, віддає ініціативу в руки підлеглих, вимагає формальної дисципліни, використовує різні види стимулів.

Обов'язково для успішного лідера потрібна

вдало підібрана команда для розв'язання конкретних проблем та завдань. Від роботи команди і буде залежати загальний успіх та спільна перемога. Командна робота – це окрема «одиниця» в механізмі функціонування організації.

Саме дослідник Макс Рінгельман у 1913 р. описав груповий ефект, відповідно до якого «зі збільшенням кількості членів колективу відбувається зменшення середнього індивідуального внеску в групову роботу» [1, с. 253].

Він визначив, що продуктивність групи не перевищує половини суми продуктивності її членів. Дослідження Рінгельмана продемонструвало, що члени групи фактично менш мотивовані та докладають менше зусиль під час виконання спільних дій, ніж під час виконання індивідуальних. Дослідник порівнював, наприклад, підняття ваги разом із групою та окремими людьми. Виявилось, що якщо продуктивність окремої людини прийняти за 100%, то двоє разом піднімуть вагу, яка становить лише 93% сумарної ваги від тієї, що разом можуть підняти люди, які працюють окремо. Коефіцієнт корисної дії групи з трьох осіб буде 85%, група з восьми осіб буде продуктивною на 49% щодо очікуваної продуктивності всіх членів групи.

Ось перед вами формула Рінгельмана для визначення середнього індивідуального внеску учасників у групах різної величини: $S = 100 - 7 \times (K - 1)$, де S – середній індивідуальний внесок учасників, K – кількість членів групи.

Дослідження Рінгельмана виявило такі чинники соціальної лінії, як: наявність індивідуальної відповідальності: чим вищий рівень відповідальності, тим нижча соціальна лінія; групова згуртованість та дружні стосунки: люди в групах менше байдикують, якщо вони друзі, а не чужі один одному люди; чисельність групи: чим більша чисельність групи, тим більшою є соціальна лінія; крос-культури і відмінності: члени колективістичних культур менше схильні до проявів соціальної лінії, ніж члени індивідуалістичних культур; гендерні відмінності: жінки меншою мірою проявляють соціальну лінію.

Стадії розвитку команди були вперше запропоновані Брюсом Уейном Такменом, який стверджував, що всі ці фази є необхідними і неминучими для того, щоб команда розви-

валась, була готовою до викликів розв'язувати проблеми, знаходила рішення, планувала роботу і досягала результатів. Ця модель стала основою для розвитку наступних концепцій. Точкою відліку розвитку команди є новоутворення однодумців, яких об'єднує спільна мета. Кожна команда проходить через п'ять етапів розвитку. Чотири етапи: «Форми–Шторми–Норми–Рекорди» є неминучими для того, щоб команда доросла до точки, де вона функціонує спільно-ефективно і забезпечує високу якість результату. На п'ятому етапі «Горни» команда завершує поточний проект і тепер їхні шляхи мають розійтися.

У стадії «Форми» – формування особистих відносин, що характеризуються залежністю. Члени групи покладаються на безпечну стереотипну поведінку і звертаються до лідера групи за керівництвом та настановами. Члени групи мають прагнення до прийняття групою і потребують переконатися, що група є безпечною. Вони розпочали збір вражень і даних про подібності і розходження між ними для формування переваг майбутніх підгруп. Встановлюються прості правила поведінки, щоб уникнути суперечок. Уникнення серйозних тем і почуттів. Користувачі намагаються стати орієнтованими на завдання, а також один на одного. Обговорення центрується щодо визначення всього обсягу завдань, підходів і подібних важливостей. Щоб вирости з цієї стадії до іншої, кожен член повинен відмовитися від комфорту безпечних незаражувальних тем і зважитись на ризики конфлікту.

Наступний етап «Шторми» – конфліктування, що характеризується конкуренцією і конфліктом у сферах і особистісних відносин, і організаційних завдань. Найбільш дискомфортна фаза розвитку групи подібна до підліткового віку.

На рівні «Норми» – нормування, команда приходить до того, що вибирається загальна мета і створюється загальний план для команди. Деяким доведеться відмовитися від власних ідей і погодитися з іншими учасниками, щоб діяти командно.

На рівні «Рекорди» – виконання команди вже може функціонувати як одне ціле тому, що вони знаходять методи зробити роботу ефективно без недоречних конфронтацій або без зовнішнього контролю.

Останній етап «Горни» – закриття, завершення проєкту. Для високопродуктивної команди закінчення проєкту приносить почуття смутку, що вони можуть розійтись, адже члени команди фактично стали як один.

Отже, в культурній дипломатії також є важливою проблемою лідерство та робота в команді. Якщо сталий розвиток – концепції встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб та інтересів майбутніх поколінь, а національна безпека – захищеність життєвих, важливих інтересів громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечується сталий розвиток та здійснюється своєчасна нейтралізація реальних загроз національним інтересам, то культурна дипломатія – напрям дій, що базується на обміні ідеями, цінностями, традиціями та іншими аспектами культури чи ідентичності.

Одним із сучасних цивілізаційних проявів позиції Української держави на міжнародному та вітчизняному політичному просторі виступає політика культурної дипломатії. Адже вона володіє неабияким спектром можливостей впливати на питання національної безпеки, формування міжнародного іміджу, стимулювання розвитку культури та економіки, зміцнення національної ідентичності, просування системи демократичних цінностей. Необхідність України позиціювати себе на міжнародній арені засобами культури надзвичайно загострилася саме нині у зв'язку з потребою протидіяти агресивній політиці та воєнним діям Російської Федерації. Культурна дипломатія визнана ефективним інструментом формування позитивного іміджу країни у світі, розв'язання питань національної безпеки, стимулювання попиту на національний продукт за кордоном, забезпечення розвитку багатьох сфер суспільства, у тому числі соціальної та культурної.

Дипломатична і культурна робота тісно пов'язані між собою та відповідають цілям і завданням культурної дипломатії. Діяльність Британської Ради, Французького Інституту, Чеського центру, Польського Інституту, Гете-Інституту в Україні є супутнім складником діяльності дипломатичних установ цих країн. Основним її змістом є сприяння розвитку культури та міжкультурних комунікацій. Тобто їхня діяльність передбачає не лише іміджеві заходи, а й впливає на формування культурного контенту. В Україні культура поки що не нале-

жить до пріоритетів державної політики. Основним джерелом фінансування європейських культурних інститутів є видатки з бюджету. Окрім цього, вони можуть формувати власний бюджет, зокрема, внаслідок провадження мовних курсів та фандрейзингу – процес залучення коштів й інших ресурсів для реалізації конкретних завдань або проєктів [4, с. 456].

Молодь України представляє свої таланти на різноманітних всеукраїнських та міжнародних конкурсах: «Україна має талант», «Голос країни», «Голос-діти», «Танцюють всі», «Євробачення», головна мета яких – підкреслити музичний смак, піднести імідж країни та вивести на «музичну Говерлу» Україну. Вітчизняні та закордонні фахівці відзначають високу виконавську майстерність учасників конкурсів, що свідчить про високий рівень музичної культури в Україні. Культура не може бути поза політикою під час різного роду конкурсів та змагань. Класичним прикладом є щорічний пісенний конкурс «Євробачення», під час якого люди розмахують національними прапорами, а співачок та співаків на сцені оголошують саме як представників країн. Саме завдяки нашим співакам Руслані Лижичко, Джамалі, Калушу Оркестра – Гімн України лунав так гучно у 2004, 2016, 2022 роках переможною піснею у серці з гордістю за нашу країну. Щирий душевний мелос «Стефанія» з українським етнокодом не залишив нікого байдужим у конкурсі «Євробачення» саме під час війни – став своєрідним «саундтреком війни» у соціальних мережах «Стефанія мама, мамо Стефанія, розквітає поле, а вона сивіє. Заспівай мені, мамо, колискову – хочу ще почути твоє рідне слово». Ми загубилися у днях і жодних планів не будемо, живем надією щодня і молим Бога в Перемогу! У мами сльози на очах – не завоюєш нас Росія, бо з нами Бог і світ за нас, кругом лунає Стефанія!

Народна мудрість говорить, що «пісня ні в лиху, ні в добру годину не залишає людину». Минають тисячоліття, змінюється світ та устрої, потрясають війни. Саме народна пісня залишається «ковтком чистого повітря» через усі злигодні і поневіряння та приносить нев'янучу красу.

Народна пам'ять зберігає орієнтири етнічного буття. Фольклор – надзвичайно потужне інформаційне джерело. Саме його інформа-

ційна наповненість свідчить про існування свідомості – наявність первинних кодових знаків пам'яті. Фольклор обіймає всі інформаційні горизонти менталітету.

Генеральна конференція ЮНЕСКО ще в 1989 році, відзначивши соціальне, економічне і політичне значення фольклору в історії та сучасній культурі суспільства, визнала існування небезпеки, яка загрожує йому нині, і рекомендувала всім членам розробити спеціальні правові положення та плани організаційних заходів щодо збереження і захисту традиційної культури [6, с. 326]. Для України питання дослідження, збереження та популяризації фольклору нині набувають особливого значення. Так, наприклад, у 1845 році німецький поет Фридрих Боденштедт у народознавчій книзі «Поетична Україна» авторитетно заявив: «У жодній країні дерево народної поезії не зродило таких величавих плодів, ніде дух народу не виявився в піснях так живо і правдиво, як серед українців. Який захопливий подих туги, які глибокі, людяні почування в піснях, що їх співає козак на чужині! Яка ніжність у парі з мужньою силою пронизує його любовні пісні... Справді, народ, що міг співати такі пісні й любоватися ними, не міг стояти на низькому ступені освіти. Цікаво, що українська народна поезія дуже подібна іноді своєю формою до поезії найбільш освічених народів Західної Європи», так трактує американо-українська газета «SECOND-USA». До речі, мало хто знає, що перша у світі пісня, яка пролунала в космосі, була українською. 12 серпня 1962 року перший український космонавт Павло Попович на прохання конструктора Сергія Корольова заспівав українську пісню «Дивлюсь я на небо та й думку гадаю». Мабуть, більш доречної пісні годі було й шукати [2, с. 433].

Пісня – голос народу, вияв його працелюбності та співучої вдачі. Пісня безсмертна, як і український народ, який творить її віками. Жодна нація не має такої кількості пісень, яку створив український народ. В ЮНЕСКО зібрана дивовижна фонотека народних пісень країн усього світу. У фонді на першому місці Україна – 15,5 тисячі українських пісень, а на другому місці – Італія з кількістю 6 тисяч пісень. Отже, мистецтво завжди проти війни, виступає за мир в усьому світі.

Перегорнемо сторінки Біблії, поглянемо, із яких книг вона складається, які події описує. Дехто каже, що, поки у світі панують страждання і несправедливість, знайти справжній душевний мир неможливо. Біблія відповідає, що «Грішники будуть усунені із землі, і добрі люди «сповна насолодяться миром» (Псалом Давида 37:10, 11). «Бог покладе край усім війнам» (Старий заповіт, Псалом Давида 46:8, 9). Біблія розкриває правду про Бога, вказує шлях до вічного життя, пояснює вічні проблеми гріха та страждань.

Наведемо лише один яскравий приклад з часу правління судді Гедеона, коли Ізраїль дуже збіднів під час мадіанитянського рабства «і триста людей отримали від Бога завдання перемогти таку кількість ворогів». Гедеон дав у руки кожному солдатів по трубі та по порожньому глеку, в якому горів факел. Підійшовши до табору мадіанитян, усі ізраїльтяни засурмили у сурми і розбили глеку. Триста труб гримнули, як одна, і «триста смолоскипів засвітилися з усіх боків; мадіанитяни злякалися, верблуди їх заметалися по табору; у темній ночі один воїн не впізнав іншого і мечі заробили наосліп». Таким чином, поки одні винищували інших, треті кидалися геть із табору, але все одно їх наздоганяла смерть. Перемога Гедеона була цілковитою і беззаперечною. А за цією перемогою прийшло звільнення Ізраїлю від ярма мадіанитян.

З цих прикладів Біблії зрозумілі такі повчання: окупанта і загарбника супроводжує страх і поразка, а праведному – Господь дарує хоробрість і перемогу; не чисельність військ стає вирішальною у війнах, а воля Божа; народ, який звертається до Бога в молитві, на ньому збуваються пророчі слова: «Один з вас проганяє тисячу, бо Господь Бог ваш Сам воює за вас».

Перед своєю смертю Ісус Навин, великий воєначальник ізраїльського народу, звертаючись до всього свого народу, сказав такі пророчі слова: «Один з вас проганяє тисячу, бо Господь Бог ваш Сам воює за вас, як говорив вам. Тому всіляко намагайтеся любити Господа Бога вашого» (Старий заповіт Ісуса Навина 23:10–11). Це пророцтво багато разів здійснювалося в історії ізраїльського народу.

Війна характеризується крайньою колективною агресією, руйнуваннями та високою смертністю. Війна є комплексом заходів, спря-

мованих на захоплення чужих природних, енергетичних та людських ресурсів, найвищим ступенем загострення стосунків у країні або між країнами, з'ясування стосунків за допомогою армії та зброї. Звичайно, головним інструментом у війні є армія військових. Часом, щоб збурити людей до збройної агресії, використовують інформаційний вплив – це організоване цілеспрямоване застосування спеціальних інформаційних засобів і технологій для внесення змін у свідомість населення або в інформаційно-технічну інфраструктуру об'єкта. Базовими методами інформаційно-психологічного впливу є переконання та навіювання. За визначенням Клаузевіца, «війна є продовженням політики іншими засобами» [3, с. 426].

Усі знають, що українки – найвродливіші в усьому світі. Тому нас так жорстоко і безжально знищує північна орда, якій навіть невтямки, що українці ще й найвідважніші, найосвіченіші. Найрозумніші та найкмітливіші. Поріднитися з українкою здавна було за високу честь. Наші красуні започаткували королівські династії Європи. Не хвилюймося, що ми не в ЄС і НАТО, все це і так Україна. Через тисячоліття до нас із вічності повертається бумерангом історична допомога в особі прем'єра Бориса Джонсона, який прибув у Київ з подякою українському народу за врятовану королевою Єлизаветою (дочка Ярослава Мудрого) королеви Гіти – англійської утікачки. Борис побував на тому місті, де колись вінчалися Володимир Мономах та Гіта Уессекська. Перед Богом і людьми поєднувалися кровними зв'язками предки українського та англійського народів. Саме у Софії Київській хрестилися королі Франції, Німеччини, Норвегії, Польщі. Серед королівських династій Європи українське коріння мали: принцеса Німеччини Магдалена, султанша Османської імперії Анастасія, королева Норвегії Єлизавета, королеви Угорщини Ганна, Анастасія, княгині Польщі Марія, Софія, княгиня Литовська Варвара, королева Франції Ганна, королева Шотландії Маргарита, королева Чехії Святослава, цариця Болгарії Єлизавета, королева Іспанії Анна, імператриця Франції Луїза, принцеса Хорватії Марія. Отже, Київ дав Європі 158 королів і королев. Королеви вражали всіх неабиякою вродою, освітою, культурою та були справжніми культурними дипломатами, які привносили культурні цивілі-

заційні зрізи від Київської Русі. Фактично вся Європа мала честь мати родинні зв'язки з Київською Руссю. Отже, в європейських монархіях тече українська кров.

Багатостороння культурна дипломатія також здійснюється в рамках міжнародних форумів та організацій, які можуть бути міждержавними (структури ООН, ЮНЕСКО, ЄС, РЄ, країни Великої вісімки/сімки, БРІКС) та недержавними. Така співпраця свідчить про прагнення налагодити партнерські відносини в культурній сфері, міжкультурному діалозі, протистояти культурній уніфікації. Фонд культурної дипломатії UART, який популяризує українську культуру за кордоном, сприяє зближенню культур та підтримує історичну спадщину і налічує 14 представництв в Україні, а також у Парижі, Монако та Дубаї. Внесок у формування іміджу України за кордоном роблять і представники української діаспори. Є великий список світових зірок культури, які фінансово підтримали Україну. Зокрема, Леонардо Ді Капріо один з перших підтримав Україну, позаяк в Одесі народилася його бабуся Олена Степанівна Смірнова [7, с. 126].

Висновки. У житті кожної людини дуже важливими є поняття добра і зла, війни і миру. Культура доповнює ці елементи ще поняттями перемоги й краси. Адже все скороминуче, а мистецтво – вічне! Українці мають берегти національний самобутній прошарок, удосконалювати знання про надбання української та світової культури. Прикладом особистої культурної дипломатичності демонструвати закордонним колегам та іноземній аудиторії, що нам є ще чим пишатися. Наша країна має грандіозний потенціал розвитку культурного експорту у найдивовижніших сферах – від національної кухні до туризму, від популярної музики до мистецтва високої моди, від мистецтва оригінального жанру – до дипломатії.

Отже, безграмотність, бездуховність та недипломатичність російських солдатів призвела до кривавих убивств, знищення обласних центрів та інфраструктури мегаполісів, морських портів, закладів культури та мистецтва, жорстоких знущань, гвалтування малих дітей, мародерства будинків десятків тисяч мирних людей, вбивства невинних людей, що неможливо вибачити ніколи. Діти в різних містах України виступають на різноманітних

волонтерських фестивалів, ярмарках за скасування війни та збирають гроші на підтримку збройних сил України та протистояння агресії ворога. Тривожну валізу споряджати не будемо, бо немає такого обсягу величини ноші, щоб вмістити батьків, усю близьку родину, найкращих друзів, свою домівку та всі особисті досягнення. Паніка і слабкість – це найкраща зброя нашого ворога. Обійміть своїх рідних і скажіть: «Щоб там не сталося – ми впораємося». Для оптимізму потрібні підстави, а вони у нас є: у власних знаннях, вмінні аналізувати, комунікувати, мислити й творити.

У роки незалежності Україна підписала угоду про культурне співробітництво з урядами понад 60 країн світу, із сотнями громадських культурних установ і фондів. Близько восьми років назад Міністерством закордонних справ України було створено Відділ культурної дипломатії, який виконує інформаційну й координаційну функції культури. Міністерством закордонних справ України було отримано значний капітал на програму «покращення іміджу країни», суттєва частина яких виділена саме для розвитку культурної дипломатії. Тому

потрібно українським культурним менеджерам тримати руку на пульсі, слідкувати за facebook-сторінкою Відділу культурної дипломатії, в якій можна подати запит на підтримку проекту. Не зайвим будуть відвідини дипломатичних і культурних заходів Networking, у перекладі – «Створення мереж», які ніхто не скасовував, а саме потужна сітка в мережі Інтернет особистих контактів допоможе знаходити закордонних партнерів та фінансування.

Отже, сучасні тренди на ринку праці потребують усе більшого лідерства у професійній сфері. Можемо створювати собі самостійно робоче місце чи навіть вигадати нову професію. Роботодавці переходять з довготривалих контрактів на тимчасові, поступово переходять на дистанційну форму навчання, частину робіт для компаній легше довірити фрілансерам – вільнонайманцям, які шукають собі проекти та можуть одночасно працювати на декількох фірмах. Це все зобов'язує людей до все більшої самоорганізованості, саморозвитку та відповідальності. Звичайно, лідерство та дипломатія мають попит у культурі, різних індустріях, політиці, бізнесі та на всіх управлінських позиціях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончарук Н. Лідерство як якісна характеристика особистості чи інституції / Наталія Гончарук, Інна Сурай. *Вісник НАДУ*. 2010. № 3. С. 213.
2. Культурна спадщина людства: збереження та використання : навчальний посібник. / за ред. В.І. Акуленко, І.П. Магазинщикова, М.І. Моздир, О.О. Тарасенко. Львів, 2002. С. 360.
3. Матвієнко В. Дипломатія. Політична енциклопедія. / Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ : Парламентське видавництво, 2011. С. 214. ISBN 978-966-611-818-2.
4. Мусієнко Н. Мистецтво в контексті культурної дипломатії: Теоретичні засади та сучасні практики. *Сучасне мистецтво*. 2016. Вип. 12. С. 124.
5. Розумна О.П. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи: аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень. 2016. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/kultu_dypl-26841.pdf.
6. Список світової культурної спадщини ЮНЕСКО в Європі. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_об'єктів_Світової_спадщини_ЮНЕСКО_в_Європі.
7. Україна як бренд. Ольга Жук і нова культурна дипломатія у МЗС / Записала інтерв'ю К. Ботанова. URL: <http://life.pravda.com.ua/culture/2016/02/22/208496/>.

REFERENCES:

1. Honcharuk, N. (2010). Liderstvo yak yakisna kharakterystyka osobystosti chy instytutsiyi [Leadership as a qualitative characteristic of an individual or an institution] / Nataliya Honcharuk, Inna Suray. *Visnyk NADU*. 2010. № 3. 213 s. [in Ukrainian].
2. Kul'turna spadshchyna lyudstva: zberezhennya ta vykorystannya [Cultural heritage of mankind: preservation and use]: navchalniy posibnyk / za red. V.I. Akulenko, I.P. Mahazynshchykova, M.I. Mozdyr, O.O. Tarasenko. L'viv, 2002. 160 s. [in Ukrainian].
3. Matviyenko, V. (2011). Dyplomatiya [Diplomacy]. Politychna entsyklopediya. / Redkol.: Yu. Levenets' (holova), Yu. Shapoval (zast. holovy) ta in. Kyiv: Parlaments'ke vydavnytstvo, 214 s. ISBN 978-966-611-818-2 [in Ukrainian]

4. Musiyenko, N. (2016). Мистецтво в контексті культурної дипломатії: Теоретичні засади та сучасні практики [Art in the context of cultural diplomacy: theoretical tasks and learning practices]. *Suchacne mystetstvo*. Вип. 12. 124. с. [in Ukrainian].

5. Rozumna, O.P. (2016). Kul'turna dyplomatiya Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy: analitychna dopovid' [Cultural diplomacy of Ukraine: state, problems, prospects: analytical report]. *Natsional'nyy instytut stratehichnykh doslidzhen'*. 213 s. Retrieved from: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/kultu_dypl-26841.pdf [in Ukrainian].

6. Spysok svitovoyi kul'turnoyi spadshchyny YUNESKO v Yevropi [UNESCO World Cultural Heritage List in Europe]. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/Spysok_ob'yektiv_Svitovoyi_spadshchyny_YUNESKO_v_Yevropi [in Ukrainian].

7. Ukrayina yak brend. Ol'ha Zhuk i nova kul'turna dyplomatiya u MZS [Ukraine as a brand. Olga Zhuk and the new cultural diplomacy at the Ministry of Foreign Affairs]. *Zapysala interv'yu K. Botanova*. 213 s. Retrieved from: <http://lifepravda.com.ua/culture/2016/02/22/208496/> [in Ukrainian].